

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИMEDICAL INSURANCE AS A TOOL FOR ENSURING
THE DEMOGRAPHIC SECURITY OF THE COUNTRY

УДК 368.972

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-24>**Юрченко О.А.¹**к.е.н., доцент,
старший викладач циклової комісії
з фінансів, обліку та оподаткування,
Фаховий коледж бізнесу та аналітики
НАСОА**Свирида О. А.²**старший викладач циклової комісії
з фінансів, обліку та оподаткування,
Фаховий коледж бізнесу та аналітики
НАСОА**Ковальчук С.С.**старший викладач циклової комісії
з фінансів, обліку та оподаткування,
Фаховий коледж бізнесу та аналітики
НАСОА**Yurchenko Oleksander**Professional College
of Business and Analytics NASOA**Svyryda Olena**Professional College
of Business and Analytics NASOA**Kovalchuk Snezhana**Professional College
of Business and Analytics NASOA

Розглянуто сутність терміну «медичне страхування», охарактеризовано його економічні та соціальні функції. Окреслено роль медичного страхування у забезпеченні демографічної безпеки країни. Проаналізовано частку добровільного медичного страхування в структурі страхового портфеля. Розглянуто стандартний перелік страхових медичних послуг. Узагальнено економічні інтереси учасників ринку добровільного медичного страхування: страховиків, лікувально-профілактичних установ, застрахованих осіб та роботодавців, що страхують своїх працівників. Окреслено проблеми добровільного медичного страхування та перешкоди для його розвитку в Україні. Зроблено висновок про необхідність впровадження в Україні обов'язкового медичного страхування як більш дієвого при формуванні фінансового забезпечення функціонування галузі охорони здоров'я.

Ключові слова: медичне страхування, демографічна безпека, страхові платежі, рівень виплат, ринок медичних послуг, страховий поліс.

The purpose of the article is to study the current state and problems of the development of the medical insurance market in Ukraine. The relevance of the study is due to the important role of medical insurance in ensuring the country's demographic security, which consists in increasing the life expectancy of citizens, increasing the birth rate and reducing mortality due to: providing access to high-tech treatment; receiving timely medical care; availability of medical services for broad sections of the population. It is noted that the level of demographic safety is decreasing in Ukraine today; the level of morbidity is increasing, the average life expectancy of people is decreasing, and the value of the indicator of natural population growth continues to remain negative. The article examines the essence of the term "medical insurance". The economic and social functions of medical insurance are characterized. The main reason for the absence of mandatory medical insurance in Ukraine is the insufficient amount of insurance fees as a source of financing the health care system for the effective introduction of this form of insurance. The share of voluntary medical insurance in the structure of the Ukrainian insurance market was analyzed, and a comparison of this indicator with its value in European countries was made. The performance indicators of the TOP-10 companies on the market of voluntary medical insurance are characterized. The standard list of insurance medical services is considered. The economic interests of voluntary medical insurance market participants are summarized: insurers, medical and preventive institutions, insured persons and employers who insure their employees. The problems of voluntary medical insurance and obstacles to its development in Ukraine are outlined. According to the results of the study of the current state of the domestic market of voluntary health insurance, a conclusion was made about the importance of this type of insurance for ensuring the country's demographic security. Convictions were expressed about the need to introduce mandatory medical insurance in Ukraine, which can become more effective in the formation of financial support for the functioning of the health care industry.

Key words: medical insurance, demographic security, insurance payments, level of payments, market of medical services, insurance policy.

Постановка проблеми. Україна за останні п'ять років в середньому щороку втрачає 0,3 млн. свого населення, у 2021 році кількість померлих склала 714,3 тис. осіб, а народжених – 272,0 тис. осіб [1]. Аналіз даних офіційної статистики свідчить, що з 1995 року коефіцієнт природного приросту, як основний індикатор демографічної безпеки, має від'ємне значення. В країні підвищується рівень захворюваності, зменшується середня тривалість життя людей, тобто знижується рівень демографічної безпеки.

Підготовка медичної реформи засвідчила про необхідність значних капіталовкладень в систему охорони здоров'я та забезпечення фінансового захисту населення від надмірних витрат. В досягненні цього велика роль відводиться медичному страхуванню як формі соціального захисту населення у сфері охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню питань розвитку медичного страхування в Україні присвячено роботи багатьох вітчизняних дослідників, серед яких С.В. Васильчак, О.С. Журавка, Н.Я. Климук, Є.Ю. Мордань, М.М. Москаленко, Г.М. Пазєєва, О.М. Пахненко, А.Ю. Семенов, Д.Д. Третяк. Не применшуючи значення напрацювань зазначених авторів, зауважимо, що подальшого дослідження потребує сучасний стан медичного страхування із врахуванням появи нових тенденцій розвитку вітчизняного ринку страхових послуг та процесів реформування системи охорони здоров'я України.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження сучасного стану та проблем розвитку ринку медичного страхування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сутність медичного страхування на сьогодні не має

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8447-6510>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0104-792X>

однозначного трактування. У навчально-методичній літературі це поняття визначається як «страхування на випадок втрати здоров'я через будь-яку причину, зокрема хворобу та нещасний випадок» [2, с. 149].

В науковій літературі присутні різні визначення цього терміну. Так, С.В. Васильчак під медичним страхуванням розуміє «форму соціального захисту інтересів населення у випадку втрати здоров'я з будь-якої причини» [3, с. 27]. Д.Д. Третяк визначає медичне страхування як «одну з форм соціального захисту населення у сфері охорони здоров'я, сутність якої полягає в гарантуванні оплати послуг медичного характеру, отриманих застрахованою особою, за рахунок акумульованих страхових коштів» [4, с. 45]. На думку Н.Я. Климук, сутність медичного страхування відображає таке визначення: «вид особистого страхування, який передбачає, згідно із законом або договором, обов'язки страховика з оплати, включеної до програми страхування медичної, лікарської та профілактичної допомоги, наданої застрахованій особі, за рахунок цільових фондів, сформованих через кошти підприємств, органів влади і громадян» [5, с. 55].

Отже, у більшості визначень медичне страхування трактується як форма соціального захисту

населення. Однак, цей вид страхування виконує не лише соціальні, а й економічні функції (рис. 1).

Роль медичного страхування у забезпеченні демографічної безпеки полягає у збільшенні тривалості життя громадян, підвищенні народжуваності та зниженні смертності внаслідок забезпечення доступу до високотехнологічного лікування, одержання своєчасної медичної допомоги, доступності медичних послуг для широких прошарків населення.

Відповідно до форми проведення виділяють добровільне та обов'язкове медичне страхування. За наявності в країні обов'язкового медичного страхування добровільне страхування розглядається як додаткове. Спроби впровадити в Україні обов'язкове медичне страхування розпочалися ще в 2002 р., але на той час проект Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» було відхилено. Подібні проекти вносились на розгляд Верховної Ради України у 2003, 2004, 2007, 2012 роках і їх також було відхилено з різних причин.

Однією з основних серед цих причин була недостатність суми страхових зборів як джерела фінансування системи охорони здоров'я для ефективного запровадження обов'язкового медичного страхування. Сьогодні в Україні

Рис. 1. Функції медичного страхування

Джерело: побудовано за [5]

проводиться медична реформа та обговорюються питання впровадження такої моделі медичного страхування, за якої державою буде фінансуватися гарантований пакет послуг, а за решту послуг платитиме пацієнт.

Поки що в країні діє добровільне медичне страхування (ДМС), частка якого в структурі вітчизняного страхового ринку у I півріччі 2022 р. складала 14% (рис. 2).

Для порівняння: медичне страхування у структурі страхового ринку Європи у 2020 р. складало 13%, поступаючись при цьому тільки страхуванню життя. Серед країн Європи найбільші частки ДМС зафіксовані у Нідерландах (64%), Німеччині (19,6%) та Іспанії (13,2%) [7, с. 53].

Сьогодні в Україні послуги з добровільного медичного страхування надають десятки страхових компаній. В таблиці 1 наведено ТОП-10 компаній на ринку ДМС.

Найбільшу частку ДМС (99,8%) в страховому портфелі має страхова компанія NGS. Компанія була заснована у 1995 р., на той час вона обслуговувала підприємстванафтогазової сфери і мала назву СК «Нафтогазстрах».

За рівнем виплат серед цих 10-ти компаній лідирує СК «Країна», у якої цей показник дорівнює 63,9%. Слід звернути увагу, що в середньому по вітчизняному ринку страхових послуг України у I півріччі 2022 р. цей показник дорівнював 33,7% [6], тобто для медичного страхування характерний високий рівень виплат.

Страхові компанії пропонують різні програми медичного страхування. Наприклад СК «Провідна» пропонує більше 20 програм як для фізичних осіб, так і для корпоративних клієнтів. Кількість застрахованих, що мають поліси ДМС, складає

180 тис. осіб. Компанія має цілодобову медичну диспетчерську службу, 22 регіональні центри медичного асистансу і власну договірну мережу, яка налічує понад 3900 медичних та аптечних закладів, в тому числі в регіонах [9].

Існують спеціальні програми для страхування студентів, учнів середніх учбових закладів, спортсменів, дітей, осіб, що тимчасово проживають в готелях та інші. Договір страхування можуть придбати: юридичні особи на користь своїх співробітників; фізичні особи, резиденти і нерезиденти України, у свою користь або на користь будь-якої іншої фізичної особи. Страхова сума залежить від обраного пакету ризиків і встановлюється при укладенні Договору страхування від 10500 грн. до 250000 грн. [9].

При формуванні програми медичного страхування в страхових компаніях приймає участь сам клієнт, тобто він може вибрати як недорогий поліс, так і преміум варіант. У будь-якому випадку стандартний перелік страхових медичних послуг включає наступні:

- виклик невідкладної допомоги додому;
- консультації лікарів загального та вузького профілю на базі медичних закладів;
- виклик лікаря загального профілю додому або в офіс;
- діагностичні та лабораторні дослідження;
- комплексні медичні послуги при стаціонарному лікуванні;
- забезпечення медикаментами за призначенням лікаря.

Як правило, термін дії договору добровільного медичного страхування складає 1 рік.

Добровільне медичне страхування – це вид фінансово-комерційної діяльності, при здійсненні

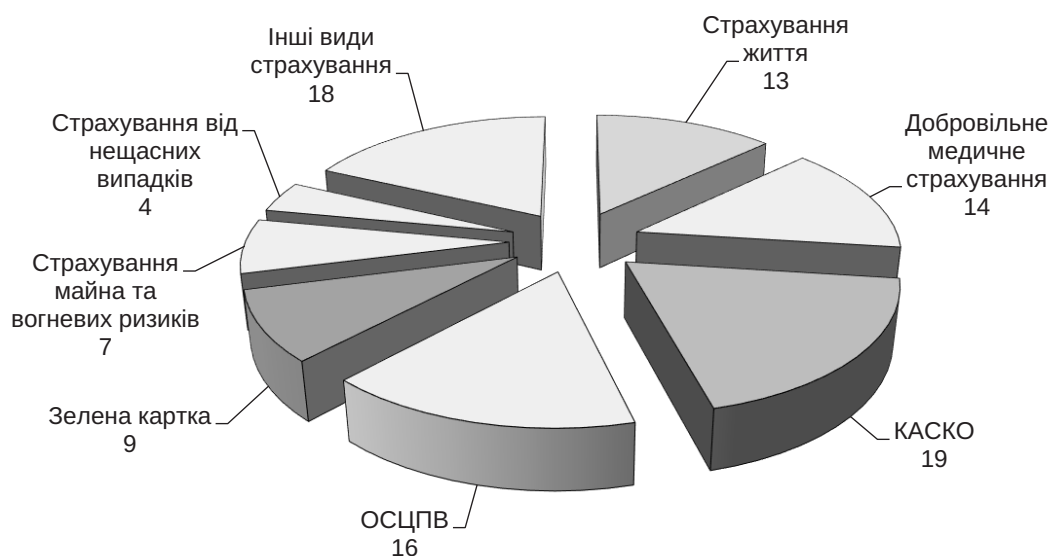

Рис. 2. Структура страхового ринку України за видами страхування у I півріччі 2022 р., %

Джерело: побудовано за [6]

якого кожний із учасників ринку має власні економічні інтереси (рис. 3).

Дослідники ринку медичного страхування зазначають, що «за програмами особистого страхування проходить не більше 6% українців.

Переважає більшість громадян придбали поліс у рамках корпоративного страхування» [10, с. 81].

Також висловлюється думка, що «наявність полісу медичного страхування в Україні є скоріш виключенням, а не правилом серед населення.

Таблиця 1

Страхові компанії України на ринку ДМС

№ зп	Страхова компанія	Сума страхових платежів, млн. грн.	Частка ДМС в структурі страхового портфеля, %	Сума страхових виплат, млн. грн.	Рівень виплат, %
1	Уніка	696,2	27,9	396,8	57,0
2	Провідна	602,6	71,6	364,7	60,5
3	Інго Україна	440,6	26,8	230,9	52,4
4	ARX	348,8	13,0	161,9	46,4
5	Альфа Страхування	334,5	29,1	196,4	58,7
6	NGS	223,3	99,8	103,9	46,5
7	Українська страхова група	222,4	11,6	130,9	58,9
8	Країна	208,3	37,8	133,1	63,9
9	TAC СГ	202,2	10,0	113,6	56,2
10	PZU Україна	166,1	11,2	89,2	53,7

Джерело: [8]

Рис. 3. Економічні інтереси учасників ринку ДМС

Джерело: авторська розробка

Поліси ДМС можуть дозволити собі лише забезпечені громадяни країни» [7, с. 55].

На думку Г.М. Пазєєвої, низький попит на медичні страхові послуги в Україні зумовлений такими факторами:

- недовірою до непрозорого ринку страхування та фінансової системи загалом;
- відсутністю дієвої системи захисту прав споживачів страхових послуг;
- фінансовою необізнаністю громадян у страхових продуктах;
- низькою платоспроможністю населення;
- неринковою поведінкою страховиків щодо споживачів;
- низьким рівнем кваліфікації страхових посередників [11, с. 42].

О.М. Пахненко та А.Ю. Семенов зазначають про наступні перешкоди розвитку медичного страхування в Україні:

- організація всієї системи охорони здоров'я;
- відсутність взаємозв'язку між страховими компаніями і лікарнями;
- неможливість відслідковувати грошові потоки по оплаті за медичні послуги;
- відсутність єдиних баз даних пацієнтів;
- неможливість багатьох лікарень надавати низку медичних послуг, передбачених полісом медичного страхування через відсутність необхідного обладнання, що потребує значних вкладень коштів [12, с. 616].

Висновки. Розглянувши сучасний стан вітчизняного ринку добровільного медичного страхування, слід зробити висновок про важливість цього виду страхування для забезпечення демографічної безпеки країни. Проте, зважаючи на високу вартість страхових полісів при добровільному медичному страхуванні для звичайних українців, переконані в тому, що необхідно впроваджувати обов'язкове медичне страхування, як основне, яке, за умови його ефективної організації, може стати більш дієвим при формуванні фінансового забезпечення функціонування галузі охорони здоров'я.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Журавка О.С., Бухтіарова А.Г., Пахненко О.М. Страхування : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
3. Васильчак С.В. Розвиток регіонального ринку медичного страхування в контексті соціальної безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 24–29.
4. Третяк Д.Д. Сутність та соціально-економічне значення медичного страхування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 43–47.

5. Климук Н.Я. Особливості медичного страхування в Україні у сучасних умовах. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2021. № 1 (87). С. 55–60.

6. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat>.

7. Журавка О.С., Босак І.Л., Кубах Т.Г., Мордань Є.Ю. Аналіз та прогнозування розвитку ринку добровільного медичного страхування в Україні. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2022. № 2. С. 50–58.

8. Рейтинг страхових компаній 2021. URL: <https://mind.ua/publications/20228044-rejting-strahovih-kompanij-2021>.

9. Сайт СК «Провідна». URL: <https://providna.ua/corp/dobrovilne-medichne-strakhuvannya>.

10. Михайлюк М., Роман Т., Танчак Я. Сучасний стан добровільного медичного страхування в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2021. № 3(70). С. 79–88.

11. Пазєєва Г.М. Сучасний стан розвитку медичного страхування в Україні та його місце в системі соціального захисту. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 4(64). С. 36–46.

12. Пахненко О.М., Семенов А.Ю., Мілютіна М.О. Страхувальний ринок України та країн ЄС: порівняльний аналіз. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 12. С. 612–617.

REFERENCES:

1. Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Zhuravka O.S., Bukhtiarova A.H., Pakhnenko O.M. (2020). Strakhuvannia: navchalnyi posibnyk [Insurance: a study guide]. Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet, 350 [in Ukrainian].
3. Vasylychak S.V. (2016). Rozvytok rehionalnoho rynku medychnoho strakhuvannia v konteksti sotsialnoi bezpeky [Development of the regional health insurance market in the context of social security]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, no. 1, pp. 24–29 [in Ukrainian].
4. Tretiak D.D. (2019). Sutnist ta sotsialno-ekonomichne znachennia medychnoho strakhuvannia [The essence and socio-economic significance of medical insurance]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 12, pp. 43–47 [in Ukrainian].
5. Klymuk N.Ya. (2021). Osoblyvosti medychnoho strakhuvannia v Ukraini u suchasnykh umovakh [Peculiarities of medical insurance in Ukraine in modern conditions]. *Visnyk sotsialnoi hihiieny ta orhanizatsii okhorony zdorovia Ukrainy*, no. 1 (87), pp. 55–60 [in Ukrainian].
6. Statystyka strakhovoho rynku Ukrainy [Statistics of the insurance market of Ukraine]. Available at: <https://forinsurer.com/stat> [in Ukrainian].
7. Zhuravka O.S., Bosak I.L., Kubakh T.H., Mordan Ye.Yu. (2022). Analiz ta prohnozuvannia rozvytku rynku dobrovilnoho medychnoho strakhuvannia v Ukraini [Analysis and forecasting of the development of the voluntary health insurance market in Ukraine]. *Visnyk SumDU. Seriiia «Ekononika»*, no. 2, pp. 50–58 [in Ukrainian].

8. Reitynh strakhovykh kompanii 2021 [Rating of insurance companies 2021]. Available at: <https://mind.ua/publications/20228044-rejting-strahovih-kompanij-2021> [in Ukrainian].

9. Sait SK «Providna» [Website of Providna]. Available at: <https://providna.ua/corp/dobrovolne-medichne-strakhuvannya>.

10. Mykhailiuk M., Roman T., Tanchak Ya. (2021). Suchasnyi stan dobrovolnoho medychnoho strakhuvannia v Ukraini [The current state of voluntary medical insurance in Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 3 (70), pp. 79–88 [in Ukrainian].

11. Pazieieva H.M. (2021). Suchasnyi stan rozvytku medychnoho strakhuvannia v Ukraini ta yoho mistse v systemi sotsialnoho zakhystu [The current state of development of medical insurance in Ukraine and its place in the social protection system]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 4 (64), pp. 36–46 [in Ukrainian].

12. Pakhnenko O.M., Semenoh A.Yu., Miliutina M.O. (2017). Strakhovyi rynek Ukrainy ta krain YeS: porivniialnyi analiz [Insurance market of Ukraine and EU countries: comparative analysis]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 12, pp. 612–617 [in Ukrainian].